

Міністерство освіти і науки України

Державна наукова установа «Інститут модернізації
змісту освіти»

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М.
Машэрава»

Гістарычны факультэт

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

Київський університет імені Бориса Грінченка

**Актуальні проблеми методики навчання
історії, правознавства та суспільствознавчих
дисциплін**

Випуск 8

Харків – 2016

общеобразовательной школы I-III степеней Изюмского районного совета Харьковской области. Реализация проекта «Школьная газета «ПОРТФЕЛЬ»» стимулирует саморазвитие и самоорганизацию учеников. Школьная газета помогает становлению личности ребенка.

The author analyzes the experience of using a method of projects in the educational process by the example of the school newspaper «PORTPHEL» Ivanchukovskoy comprehensive school of I-III degrees Izyum regional council of Kharkiv region. The project «School Newspaper «PORTPHEL», encourages self-development and self-organization of students. School newspaper helps the formation of the child's personality - a free, thinking, tolerant.

УДК 37.017:323.21-053.37(477)

Гончарова О. С., кандидат
історичних наук, доцент кафедри
історії України Харківського
національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

РОЛЬ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ В ПРОЦЕСІ ПОДОЛАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ВІДЧУЖЕННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Нині в українському суспільстві простежується тенденція, пов'язана зі зростанням політичного відчуження. Проявами відчуження є конформізм, соціальна апатія, абсентеїзм, відсутність інтересу до політичних знань, подій, відмова від виконання громадянського обов'язку як форма протесту проти політики, влади, її лідерів. З огляду на це, проблеми формування демократичної, правової держави ставлять на перше місце задачу становлення особистості молодої людини як суб'єкта свідомої політичної діяльності, активного громадянина, який використовує свої права, має активну життєву позицію, усвідомлює причетність до подій, що відбуваються в державі. У формуванні невідчуженої

особистості ключову роль мають посісти освітні заклади.

Для вітчизняного суспільствознавства політичний вимір освіти відносно нова тема. Лише в останні роки, особливо в період розробки проекту Національної доктрини розвитку освіти, питання освітньої політики, в першу чергу державної, набули певного розголосу та стали привертати більше уваги з боку дослідників. Оригінальні ідеї щодо цього можна віднайти в роботах Н. Єфтені [1], А. Мінаєва [2], Г. Стасюка [3], І. Феценка [4]. Звернення до існуючих теоретичних розробок з цієї проблеми показує, що висвітлення процесу відтворення молоддю політичного досвіду, певної системи норм, цінностей і установок політичної діяльності та

політичних відносин, а також вивчення тенденцій та пошук шляхів подолання політичного відчуження молодого покоління належать до числа актуальних теоретичних проблем, але досліджених досить фрагментарно. Також актуальним залишається питання визначення впливу освіти на процес подолання політичного відчуження.

На політичну поведінку молоді у сучасних реаліях впливають два основних фактори: зростання суспільної потреби в активному її включенні в політичний процес та політичне відчуження, що знаходить своє відображення у відсутності інтересу до політики, політичному нігілізмі, абсентеїзмі, різноманітних протестних формах поведінки, неконструктивізмі, недовірі до влади тощо. Однією з причин зростання цих негативних факторів є недостатня обізнаність молоді в закономірностях політичного розвитку. Соціологічні дані останніх років демонструють, що у більшості молодих респондентів відсутнє чітке розуміння структур і функцій інститутів виконавчої, законодавчої і судової влади, механізмів їх взаємодії [4]. Інша проблема, що постала на сучасному етапі, пов'язана з тим, що досить значним джерелом отримання інформації про суспільно-політичні процеси стає Інтернет та електронні ЗМІ, у результаті чого отримані молоддю знання є безсистемними, невпорядкованими, еkleктичними. Досить часто наукові знання витісняються неперевіреною,

науковоподібною інформацією, яка не піддається молоддю критичному аналізу.

З огляду на це, важливим показником ефективності функціонування суспільства має стати освіта. При цьому освіта як соціальний інститут здійснює як пряму, так і латентну політичну соціалізацію особистості. Пряма відбувається завдяки організації інформаційного процесу з вираженою ідеологією (вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін, виховні, патріотичні заходи тощо). Латентна здійснюється через організацію інтерактивних процесів, завдяки яким засвоюються соціальні ролі та форми поведінки. За другим напрямком, в процесі політичної соціалізації особистість виступає не пасивним об'єктом впливу політичної системи, а активним учасником. Її активність у взаємодії з владою обумовлена інтересами, здатністю діяти усвідомлено. Перетворенню індивіда на свідомий та активний суб'єкт політики відповідає така система політичної соціалізації, що не тільки задає йому мотивацію до активності та створює умови і можливості для участі в політичному житті, але й водночас забезпечує індивіда необхідним обсягом знань і навичок практичної діяльності, формує у нього здатність розуміти політичну дійсність.

Освітні заклади на сьогодні є найбільш позитивно діючими агентами подолання політичного відчуження в українському суспільстві. Політологічні

дослідження довели, що чим вищий рівень освіти людини, тим більше вона є політично орієнтованою, і схильною до демократичних орієнтацій, настанов і вчинків: сильно розвинене почуття обов'язку брати участь в політичному житті; сильне почуття ефективності власної політичної участі (вважає, що може впливати на політичний процес і що для неї відкритий доступ до політичної влади); чим вища освіта громадян, тим більше вони цікавляться політикою і тим більше вони залучені до неї. На думку А. Щербініна, політична освіта може зіграти двояку роль. З одного боку, вона здатна послужити найважливішим механізмом підтримки цілісності існуючого політичного світу, подолання негативних екзогенних факторів і приборкання руйнівних схоластичних тенденцій. З іншого боку – вона сама нерідко стає каталізатором руйнівних процесів [5, с. 42]. Суперечливість впливу освіти на процес політичної соціалізації полягає з одного боку, в зростанні її ролі в реалізації соціальної поступальності поколінь в умовах модернізації, а з іншого, у зростанні неузгодженості її зусиль з іншими факторами соціалізації – як стихійними (несприятливі соціально-економічні умови), так і планомірними (вплив ЗМІ як засобу свідомо організованого впливу).

Вагоме місце освіти у процесі подолання політичного відчуження ставить високі умови щодо її змісту. Подолати політичне відчуження можна лише базуючись

на культурних традиціях народу та її сучасних досягненнях. Тому не дивно, що одним із принципів Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») є національна спрямованість освіти, що полягає у невіддільності освіти від національного ґрунту, її органічному поєднанні з національною історією і народними традиціями. Варто властивими формами з раннього віку закріплювати знання про символіку держави (прапор, герб, гімн), поширити знання про історію країни з найдавніших часів, сутність політичної влади і політичних режимів, виборчих і партійних систем тощо [6]. Визначальну роль у політичному вихованні має відігравати запровадження суспільно-політичних дисциплін у вищих навчальних закладах, які сприятимуть утвердженню гуманістичної моралі та формуванню поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість тощо. Значним досягненням у цьому плані є те, що політологію нині вивчають в усіх вищих закладах освіти України та в середніх спеціальних навчальних закладах [7, с. 509]. Наявність політичних знань, умінь та готовність застосовувати їх на практиці є необхідною умовою успішної взаємодії особистості з іншими людьми та державою, а також основою розуміння політичних процесів. У підсумку це забезпечує діалектичну взаємодію традицій та новацій в індивідуальній та суспільній

свідомості, що сприятиме подоланню відчуження.

Таким чином, освіта є найбільш пріоритетним каналом впливу на молодь. Політична освіта закладає основи в розвитку громадянських якостей та самовизначення особистості в реальних соціально-політичних та економічних умовах. Очікуваним результатом політичної освіти та виховання молоді в Україні має бути формування громадянина, якому властиві шанування ідеалів свободи, рівності, справедливості, відчуття власної гідності й готовність до захисту прав, дотримання чинних норм і законів, потреба в ефективній і стабільній політичній системі, здатність визначати проблеми суспільного життя, бажання і вміння їх розв'язувати.

Джерела та література:

1. Єфтені Н. М. Вплив політичної освіти на соціалізацію особистості / Н. М. Єфтені. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/347/Efteni%20Vplyv%20pol2.pdf?sequence=1>

2. Минаев А. Проблема отчуждения в современном обществе: предпосылки и

проявления (на примере высшей школы Украины) / А. Минаев // Исторична панорама. Зб. наукових статей ЧНУ. Спеціальність «Історія». – Чернівці: ЧНУ, 2010. – Вип. 11. – С. 142-168

3. Стасюк Г. Є. Освіта як чинник державотворення: автореф. дис... канд. філос. Наук / Г. Є. Стасюк. – К., 2008. – 20 с.

4. Фещенко І. О. Політична освіта як чинник політичної соціалізації молоді / І. О. Фещенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp15/feshhenko_tezi_2-e.pdf

5. Щербинин А. И. Что же будет с Родиной и с нами? (Предвзятыя заметки о российской политической науке и проблемах образования) / А. И. Щербинин // Полис. 2003. – № 4. – С. 38-45.

6. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). – [Електронний ресурс].

– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

7. Політологічний енциклопедичний словник. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.

УДК 94 (100)

Григор'єва О. М., вчитель математики, спеціаліст II категорії Іванчуківської ЗОШ I-III ступенів Ізюмської районної ради Харківської області